

Trekvlinders in België en Nederland in 2017 (Lepidoptera)

Eddy Vermandel & Albert Vliegthart

Samenvatting. Verslag over de trekvlinders in 2017 in België en Nederland. Een verkorte versie in het Frans en Engels wordt achteraan toegevoegd.

Abstract. Report on migrant Lepidoptera observed in The Netherlands and Belgium in 2017. An abridged version in English and French is added at the end of the paper.

Résumé. Rapport sur les migrateurs observés aux Pays-Bas et en Belgique en 2017. Un sommaire en langues française et anglaise a été ajouté à la fin d'article.

Key words : Migrating Lepidoptera – Belgium – The Netherlands.

Vermandel, E. : Poorterslaan 118, NL-4561 ZN Hulst, Nederland. trekvlinders@gmail.com

Vliegthart, A. : Mennonietenweg 10, 6700 AM Wageningen, Nederland. albert.vliegthart@vlinderstichting.nl

Inleiding

Trekvlinders blijven tot de verbeelding spreken. Als er sterke weersinvloeden zijn, merken we het direct. Er duiken dan altijd soorten op die je wat minder snel verwacht. Het blijft dan ook lastig om onderscheid te maken tussen trekvlinders, dwaalgasten, korte en lange afstandstrekkingen. We zien dat sommige soorten zich langzaam beginnen te vestigen of kleine populaties hebben zoals de Oranjerode oogspanner (*Cyclophora puppillaria*) en het Prachtpurperuiltje (*Eublemma purpurina*). Het bleek purperuiltje (*Eublemma ostrina*) is een mooi voorbeeld van een soort die in 2017 voor de tweede keer in België is opgedoken en zich langzaam lijkt uit te breiden naar het noorden. Maar ook bestaat er verwarring tussen soorten, zoals bij de gele en zuidelijke luzernevlinder. Op de kalkgraslanden van zuidelijk België komt de Zuidelijke luzernevlinder (*Colias alfacariensis*) voor in kleine populaties. De gele luzernevlinders zijn daartussen lastig te onderscheiden, maar evenzo goed ook andersom valt een zwerfende zuidelijke luzernevlinder ook nauwelijks op.

Inmiddels zijn er dankzij de honderden vrijwilligers veel gegevens bij ons bekend. Deze gegevens worden niet alleen gebruikt voor het opstellen van dit verslag, maar ook om meer te leren over de trekvlinders. Dit verslag geeft een goed overzicht van de waargenomen soorten waarbij de totaalaantallen een mooie indicatie geven van het aantal trekvlinders in de Lage Landen. In het algemeen was 2017 een betrekkelijk rustig trekvlinderjaar.

Klimatologisch overzicht van 2017

Van belang voor het trekvlinderonderzoek zijn o.a. de volgende gegevens: het was de koudste januarimaand sinds 2010, zonnig en aan de droge kant. Februari was zacht en aan de sombere kant, met halverwege de maand een zuidelijke stroming. Maart was zeer zacht, zeer zonnig en aan de droge kant. De laatste dagen van deze maand werden hoge temperaturen (+ 20°C) bereikt door zuidelijke stromingen. De eerste 10 dagen van april was een voortzetting van dit zachte weer. Vanaf halverwege deze maand werd noordelijke koude lucht aangevoerd. De eerste decade van mei verliep koel.

Hierna werd de stroming zuidwestelijk en vanaf medio mei werd geleidelijk steeds warmere lucht aangevoerd. Het werd de warmste juni van deze eeuw met een hittegolf van de 18de tot de 22ste. De laatste juniweek was wisselvallig. Juli had een normale temperatuur en was zeer nat. Opvallend waren de warme nachten tegen het eind van deze maand. Een groot deel van augustus was koel door westelijke stromingen. Pas de laatste week waren er een aantal zomerse dagen. September was koel en zeer nat. De maand begon rustig en droog, maar dan volgde een lang wisselvallig tijdvak. Ook 's nachts koelde het fors af. De laatste week waren er warme dagen. Oktober was zeer zacht en vrij droog. Vanaf 10 tot 20 oktober werd met zuidelijke stromingen zachte lucht aangevoerd. Daarna werd de stroming westelijk en het weer wisselvallig. November was vrij zacht, vrij zonnig en had een normale hoeveelheid neerslag. Van 20 tot 23 november was er een zuidelijke aanvoer met hoge temperaturen. (+16°C.). Heel december was er een stroming tussen zuidwest en noord met winterse dagen in een zachte maand.

De trekvlinders

Bedoeld worden die soorten die veelal uit het Middellandse-Zeegebied of de subtropen afkomstig zijn en in onze contreien worden opgemerkt. Deze soorten kunnen doorgaans in geen enkel stadium onze winter overleven.

1. *Colias hyale* (Linnaeus) – Gele luzernevlinder

Op 6 mei werd een eerste Gele luzernevlinder gezien te Moolhoek (ZH). De soort werd vanaf die dag regelmatig gemeld uit Nederland, maar het duurde tot 20 mei voor de soort ook in België opgemerkt werd. Daar meldde Alain Boeckx op 26 mei zelfs ongeveer 10 ex. in Montagne-aux-Buis te Viroinval (NA). In juni was de soort karig aanwezig. Vanaf begin juli namen de aantallen toe met een terugval medio augustus. Vanaf eind augustus was de soort op vele plaatsen present tot begin oktober. De vlinder liet zich vervolgens tien dagen niet zien. Medio oktober waren er nog diverse meldingen. De laatsten werden gezien op 19 oktober in Sittard (LG) (Ger de Hoog) en 26 oktober te Vervres-sur-Viroin (NA) (Stéphane Claerbout).

Maantotalen: mei 68, juni 12, juli 207, augustus 145, september 158, oktober 15.

Jaartotaal: 605.

2. *Colias croceus* (Fourcroy) – Oranje luzernevlinder

Twee vroege meldingen uit april: één op 2 april uit Huy (LG) (Michel Collard) en één op 27 april uit Fosse (LG) (Thijs Baan). Het eerste Nederlandse ex. werd gezien te Voerendaal (LG) (W.J. Bex) op 6 mei. Vanaf toen druppelden de meldingen binnen. Eind mei namen de waarnemingen toe, maar het duurde tot de tweede week van juli voordat de soort uit vele plaatsen en soms in aantal werd gemeld. Op 26 juli telde Omer Van de Kerckhove 87 ex. te Ursel (OV). Mede door het koele weer namen de aantallen in augustus af. Vanaf eind augustus was er weer een sterke stijging. Na 5 oktober nam het aantal meldingen af. De soort werd wel op veel plaatsen nog praktisch dagelijks gezien tot 6 november. Daarna volgde nog een laatste melding uit 's-Gravenvoeren (LI) (Joost Dewyspelaere) op 17 november. De witte vorm f. *helice* werd 39 keer gemeld.

Maandtotalen: april 2, mei 22, juni 50, juli 1033, augustus 747, september 1430, oktober 443, november 17.

Jaartotaal : 3.744.

3. *Lampides boeticus* (Linnaeus) – Tijgerblauwtje

Opmerkelijk waren de twee vondsten van adventieve exemplaren. Er werd in de keuken van boswachter Joeri Lamers te Terschelling in een zakje "sugar snaps" (een soort zoete peultjes) afkomstig uit Egypte één pop aangetroffen. Ongeveer een week later – op 5 mei – is deze ontpoet.

Een tweede imago zat op 21 oktober op het raam binnenshuis in hartje Rotterdam. Tim van der Torre schrijft : "zal wel meegekomen zijn met eten".

Op 26 juni werd een eerste imago gevonden te Roche à Lomme (NA). Van 3 tot 8 juli werd de soort door ruim 10 waarnemers gemeld uit Tienne Breumont (réserve naturelle) (NA).

Op 4 juli was de soort ook present te Grimminge (OV) (Axel Neukermans). Bijzonder was de vondst van 4 eitjes op 6 juli te Messancy (LX) (Robin Septon & Lieven Decrick)

Ruim een maand later werd van 13 tot 16 augustus een exemplaar gemeld uit Genk (LI). Wellicht steeds dezelfde vlinder. Tenslotte liet de laatste zich zien te leper (WV) (Kris Calmeyn) op 19 oktober.

Vindplaatsen: **België** : NA: Roche à Lomme, Tienne Breumont; LI: Genk; LX: Messancy; OV: Grimminge. **Nederland**: (Adventieven) FR: Terschelling; ZH: Rotterdam.

Maandtotalen: mei 1 adventief, juli 4 eitjes + 3, augustus 1, oktober 1 + 1 adventief.

Jaartotaal: 4 eitjes + 2 adventief + 5.

4. *Vanessa atalanta* (Linnaeus) – Atalanta

Ook dit jaar was de soort weer in alle maanden van het jaar present. Op 4 januari werd te Zichem (VB) (Marc Herremans) een overwinterd exemplaar aangetroffen. Verspreid over de maand werd de soort nog uit 13

verschillende plaatsen gemeld. Op 2 februari werd de soort zelfs op 16 Nederlandse en 13 Belgische plekken gezien. Vanaf toen werd de soort van veel plaatsen gemeld als het weer dit toeliet. Het ging bijna altijd om enkelingen. Het duurde tot medio mei voordat de meldingen fors gingen stijgen. Grote aantallen (+100) werden af en toe van eind juni tot medio september gemeld. Ook soms grote hoeveelheden rupsen. Vanaf begin oktober begonnen de meldingen sterk af te nemen. Het duurde tot 16 november vooraleer de eerste atalanta-loze dag genoteerd kon worden. Toch liet de soort zich ook in de laatste maand af en toe zien. De twee laatste op 23 december te Luik (LG) (Eric Wille) en op 27 december te Maastricht (LI) (Karel Lemmens)

Maandtotalen: januari 15, februari 218, maart 1515, april 1272, mei 9572, juni 15412, juli, 31955, augustus, 12091, september 13746, oktober 4257, november 549, december 15.

Jaartotaal : 90.617.

5. *Vanessa cardui* (Linnaeus) – Distelvlinder

Dit jaar waren er geen meldingen uit januari en februari. Afgezien van een melding op 15 maart te Bunschoten (UT) (Carlo van Hal) en een dood exemplaar op 16 maart te Elene (OV) (Thijs Haustraete) begonnen de meldingen eind deze maand. April had meer dagen zonder dan mét waarnemingen. Op 6 mei was de soort plotseling op meerdere plaatsen present. Medio mei was de distelvlinder overal. In juni was er een lichte terugval die ook veroorzaakt kan worden doordat sommige medewerkers alleen hun eerste (en laatste) meldingen doorgeven. In juli werden hier en daar tientallen distelvlinders gemeld. De koele augustusmaand zorgde voor een stevige terugval die zich in september en oktober verder voortzette. Na 4 november kwam nog één melding binnen uit Kruijningen (ZL) (Maarten Sluijter) op 17 november.

Maandtotalen: maart 15, april 20, mei 4514, juni 3498, juli 5123, augustus 1744, september 793, oktober 142, november 10.

Jaartotaal : 15.859.

6. *Danaus plexippus* (Linnaeus) – Monarchvlinder

Op 11 mei zag Trees Kaizer een Monarchvlinder langs trekken in noordelijke richting te Amsterdam – Sloterdijk (NH) De waarneming werd gedaan aan de rand van de Westelijke Haven. Bij navraag schreef ze : "Mogelijk was het exemplaar van een schip afkomstig. Een andere mogelijkheid is dat de vlinder uit een kweek komt van de vlinderkassen van b.v. dierentuin Artis - Amsterdam, maar dan had het beestje al een behoorlijke tocht achter de rug."

7. *Rhodometra sacrarica* (Linnaeus) – Roodstreepspanner

Op 20 juni werd het eerste (dode) exemplaar gezien te Garderen (GE) (Rayan Majoor). Het vlindertje was slachtoffer van een roofvlieg. Twee dagen later liet het eerste levende imago zich zien te Tiengemeten (ZH) en op 24 juni kwam op licht het eerste Belgische exemplaar te Halle (VB) (Jef Vandeput). De roodstreepspanner werd

vanaf nu tot 3 september sporadisch hier en daar opgemerkt. De meeste waarnemingen situeerden zich in de tweede helft van augustus. Er volgden dan ruim vijf weken zonder waarnemingen. Op 11 oktober verschijnt een exemplaar op licht te Heinkenszand (ZL) (Kees Los). De tweede helft van oktober is de soort overal in Nederland en België present op licht. Het laatste exemplaar meldde zich op 3 november te Oedelem (WV) (Rita Vanhullebusch).

Maandtotalen: juni 6, juli 8, augustus 25, september 1, oktober 162, november 4.

Jaartotaal: 206.

8. *Cyclophora pupillaria* (Hübner) – Oranjerode oogspanner

Op 25 mei zat een spanner in de lichtval te Wondelgem (OV) (Dries De Vreeze). Daar werd de soort ook op 28 mei, 7-10 en 17 juli en 28 augustus gevangen. De soort is hier wellicht momenteel inheems. Verder waren er alleen meldingen uit Huizingen/Dworp (VB) en op 28 augustus te Sint Amandsberg (OV) (Eef Thoen). Ook dit jaar geen meldingen uit Nederland.

Vindplaatsen: OV :Wondelgem, Sint Amandsberg; VB: Huizingen/Dworp.

Maandtotalen : mei 2, juni 1, juli 2, augustus 2.

Jaartotaal: 7.

9. *Nycterosea obstipata* (Fabricius) – Zuidelijke bandspanner

Op 12 mei werd het eerste imago gevangen in de lichtval te Machelen (OV) (Etienne Colpaert). Vier dagen later kwam de soort op vier plaatsen in Nederland en op twee plaatsen in België op licht. Verspreid over de rest van de maand werd de soort nog op andere plekken waargenomen. Alleen op 9 en op 24 juni was er telkens één melding en ook in juli, augustus en september waren de waarnemingen mager. In oktober was de soort in Nederland de hele maand en in België gedurende de tweede helft van deze maand present. Tenslotte waren er nog twee meldingen. Eén op 20 november uit Ruurlo (GE) (Co Dooms) en één op 21 november uit Rockanje (ZH) (Kees van Rij).

Vindplaatsen: **België**: AN: Antwerpen, Edegem, Lier/Duffel, Berlaar, Meerhout, Vorselaar; LI: Averbode Bos en Heide; LG: Lommersweiler, Waimes; OV: Sint-Amandsberg, Machelen, Sint Denijs-Westrem, Grimminge; VB: Kortenaeken, Tervuren, Zemst, Zichem; WV: Heist, Hooglede. **Nederland**: FL: Lelystad; FR: Lemmer; GE: Wageningen, Renkum, Ruurlo; NB: Deurnse Peel; NH: Warder, Bergen, Enkhuizen; LI: Stevensweert, Sint Joost, Berkelaar; ZH: Vlaardingen, Rockanje; ZL: Kruiningen, Heinkenszand, Kloetinge, Ouwerkerk, Retranchement, Lewedorp, Biggekerke, Middelburg.

Maandtotalen: mei 7, juni 2, juli 7, augustus 9, september 3, oktober 33, november 2.

Jaartotaal: 63.

10. *Agrilus convolvuli* (Linnaeus) – Windepilstaart

De eerste Windepilstaarten werden gezien op 4 juni te Bunnik (UT) (Willem Bosma) en 18 juni te Arlon (LX) (Mertens, Gruwier en Princen). Verspreid over de

maanden juli en de eerste helft van augustus werden slechts enkele imago's en rupsen gemeld. De tweede helft van augustus en in september werd de soort – meestal op licht – iets meer gezien. De laatste exemplaren werden gemeld op 8 oktober uit Gilze (NB) (Erik-Jan Beenackers) en 20 oktober te Zelzate (OV) door klas A3 van de Arteveldhogeschool. Al bij al een zwak jaar voor deze goed gekende soort.

Vindplaatsen: **België**: AN: Geel, Zandvliet; LI: Heppen, Hamont-Archel; LX: Arlon; OV: Nazareth, Zevegem, Zelzate, Aalst, Landegem, Lembeke, Nokere; VB: Langdorp; WV: Klerken, Nieuwkerke, Merkem, Menen, Ieper. **Nederland**: FL: Swifterbant; FR: Schiermonnikoog-De Monnik, De Blesse; GE: Eibergen, Zutphen, Ulft, Breedenbroek; LI: Broekhuizen, Sint Joost, Venlo; NB : Schijndel, Cuijck; NH: Texel – Den Burg, IJmuiden, Nieuw-Vennep, Midwoud, Zuidernollen; UT: Bunnik; OV: Enschede, Seveningen, Heeten; ZL: Oostburg, Oostkapelle, Schoondijke, 's Heer Arendskerke, Zierikzee.

Maandtotalen: juni 3, juli 1 rups + 3 imago's, augustus: 6 rupsen + 17 imago's, september 8 rupsen + 26 imago's, oktober 2.

Jaartotaal: 15 rupsen + 51 imago's.

11. *Acherontia atropos* (Linnaeus) – Doodshoofdpijlstaart

In de maanden maart en april werden weer karkassen van dode imago's gevonden. De grootte van deze pilstaart zorgt ervoor dat verdroogde restanten ook na de winter soms gevonden worden. Op 25 en 26 mei werd respectievelijk te Geel (AN)(Fons van Doninck) en te Lochristi (OV)(Jack Troch) telkens één imago gezien. Van 3 juli t/m 13 augustus werden 8 rupsen gemeld. Imago's werden gevonden vanaf 27 juli. De laatsten op 17 oktober te Assen (DR) (Paul Hitzert) en op 22 oktober was er nog een vrij gaaf dood exemplaar te Kessenich (LI) (Peter Stakenborg)

Vindplaatsen: **België** : AN: Ekeren, Geel; HA: Bon-Secours; LI: Kessenich; OV: Lozer, Petegem, Erondegem, Berchem; VB: Zemst, Bekkevoort; WV: Snaaskerke, Sijsele. **Nederland** : DR: Assen; FR: Polder Ludinga; GR: Doezum; LI: Eijsden; NB: Lage Zwaluwe; NH: Haarlem. Zuidernollen, Texel- Den Burg, Overveen; OV: Deventer; ZH :Teylingen; ZL: IJzendijke.

Maandtotalen: mei 2 imago's; juli 6 rupsen + 1 imago, augustus 2 rupsen + 5 imago's, september 7 imago's, oktober 4 imago's.

Jaartotaal : 8 rupsen + 19 imago's.

12. *Daphnis nerii* (Linnaeus) – Oleanderpilstaart

Op 13 maart werd één pop gevonden te Glabbeek – Zuurbemde (VB). Na een opvallend jaar met veel rupsen in 2016 ontbrak de soort dus praktisch compleet.

13. *Hyles livornica* (Esper) – Gestreepte pilstaart

Op 28 juli werd een imago gezien te Genk (LI) (Yvan Roosen) en op 5 augustus kwam een tweede vlinder op licht te Overboelare (OV) (Joan Vanden Bossche).

14. *Hippotion celerio* (Linnaeus) – Wingerdpeststaart

Op 16 augustus vond Paul Pugh een exemplaar in Brugge (WV) en op 26 augustus volgde een imago bij Tilburg (NB) (Paul Cools). Pas later in het najaar werden vier vlinders waargenomen, nl. op 7 oktober in Noordwijk (ZH)(Jelle van Dijk), 16 oktober in De Panne (WV) een op licht (diverse waarnemers), 2 november in Harlingen (FR) (Maurice van Miltenburg) en op 24 november bij Burgervlotbrug (NH) (Caitlyn Vries).

Vindplaatsen: **België:** WV: Brugge & De Panne. **Nederland:** NB: Tilburg, ZH: Noordwijk, FR: Harlingen, NH: Burgervlotbrug.

Maandtotalen: juli 1, augustus 1, oktober 2, november 2.

Jaartotaal: 6.

15. *Macroglossum stellatarum* (Linnaeus) – Kolibrievlinder

Op 28 januari werd een gaaf dood exemplaar gevonden te 's Herenelderen (LI) (Koen Berwaerts). Begin maart werden de eerste levende kolibrievlinders gemeld. Waren het de zuidelijke luchtstromingen van half februari met aanvoer van echte migranten en/of overwintersaars? Vanaf 10 maart werd de soort praktisch dagelijks wel ergens gezien. April kende weer vele dagen zonder waarnemingen. Pas half mei kwamen er dagen met meerdere meldingen per dag. Eind mei namen de aantallen flink toe. Op zonnige dagen zijn er tientallen waarnemers per dag, die meestal één exemplaar zien. De top ligt in de tweede helft van juli waarna de aantallen geleidelijk weer afnamen. Toch is de soort tot eind oktober nog elke dag present. Na de eerste week van november werd de soort nog slechts sporadisch gemeld. De voorlaatste op 21 november te Egmond Binnen (NH) (Jack Pouw) en de allerlaatste op 19 december te Tilff (LG) (Francois Schmitz).

Maandtotalen: januari 1, maart 37, april 30, mei 312, juni 1552, juli 1844, augustus 1498, september 878, oktober 266, november 18; december 1.

Jaartotaal: 6.437.

16. *Agrotis ipsilon* (Hufnagel) – Grote worteluil

De eerste ipsilonuil zat op 22 april in de lichtval te Oudenaarde (OV) (Lars Reyhler) Vanaf 30 april was de soort regelmatig met soms korte tussenpozen aanwezig. Het duurde tot de tweede week van juni voordat de soort elke dag werd gemeld. De dagtotalen namen gestaag toe. In augustus waren er ook veel vangsten op smeer: op 14 augustus 42 stuks te Bihain (LX) (Wouter Mertens) en op 26 augustus 67 stuks in het Noord Hollands Duinreservaat – Vogelwater (NH) (John van Roosmalen). Vanaf de tweede week in september namen de aantallen af. De neerwaartse lijn zette zich in heel oktober voort t/m 1 november. Daarna zijn er nog slechts drie meldingen op 15-21 en de laatste op 23 november te Chainex (LG) (Phil Dal Farra). Een probleem was dit jaar weer de vele dubbelmeldingen. Soms werd eenzelfde beestje wel door zes verschillende waarnemers gemeld.

Maandtotalen: april 2, mei 54, juni 157, juli 556, augustus 1182, september 525, oktober 104, november 5.

Jaartotaal: 2.585.

17. *Peridroma saucia* (Hübner) – Blauwvleugeluil

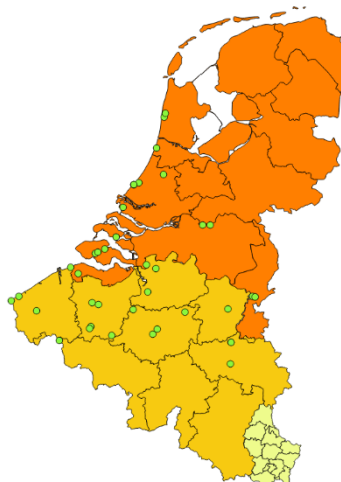
Van 27 mei tot 3 juni werd de soort plotseling van diverse plaatsen in Nederland en België gemeld: Lanaye (LG), Nieuwpoort (WV), Arnhem (GE) en Wissekerke (ZL).

Op twee meldingen na – op 10 juni en 15 juli – kwam de volgende waarneming pas op 30 juli. De soort werd vanaf nu regelmatig gezien. Vele waarnemingen op smeer! De laatste op 24 oktober te Reite (AN) (Nico Van Loco) en 26 oktober te Hank (NB) (Joey Braat) en Egmond aan den Hoek (Luc Knijnsberg)

Vindplaatsen: **België:** AN: Brecht, Edegem, Antwerpen-Oosterweel, Oud Turnhout, Geel; HA: Mouscron; LG: Lanaye, Soëster; LI: Averbode, Bos en Heide, Genk, Kerniel, Rekem, Overpelt; LX: Vielsalm, Nassogne, Commanster (réserve naturelle) OV: Gent, Ertvelde; NA: Rochefort; WV: Nieuwpoort, Poperinge, Oedelem. **Nederland:** DR: Zuidwolde, Hees, Dwingelderveld, Oosterbos, Zwartemeer; GE: Arnhem, Beek, Ruurlo, Apeldoorn, Wezep; LI: Margraten, Sint Joost, Vaals, Holtum, Heerlen; NB: Haaren, Boxtel, Veldhoven, Hank, Sint Michielsgestel, Steensel; NH: Texel, Castricum, Zuidhoek, Heiloo, Den Helder, Oudkarspel, Purmerend, Egmond aan den Hoef; OV: Deventer; UT: Amerongen, Veenendaal; ZH: Ouddorp, Den Haag, Meijndel, Delft, Wassenaar; ZL: Wissekerke, Middelburg, Yerseke.

Maandtotalen: mei 3, juni 4, juli 3, augustus 37, september 61, oktober 29.

Jaartotaal: 137.

Kaartje 1. Verspreiding van de zuidelijke grasuil (*Mythimna vitellina*) in 2017, die in Nederland voorallang de kust is waargenomen. Extra opvallend zijn dan ook de waarnemingen uit het binnenland van België.

18. *Mythimna vitellina* (Hübner) – Zuidelijke grasuil

De eerste Zuidelijke grasuil kwam op 25 mei op licht in Den Haag – Westduinpark (ZH). Tot begin juli volgden er nog een paar sporadische meldingen. Bijna allemaal kwamen die uit de kustprovincies WV- ZL- ZH – NH. Van 4 juli tot 6 september waren er geen waarnemingen. In september tot eind oktober waren er regelmatig meldingen. Tenslotte is er nog een late waarneming op 17 november te Esneux (LG) (Eric Wille)

Vindplaatsen: **België**: AN: Beeltjes, Mol, Oelegem, Edegem, Wuustwezel; HA: Mouscron; LG: Soëster, Waimes, Lommersweiler, Fexhe-Slins, Esneux; LI: Maasmechelen, Genk; NA: Rochefort; OV: Assenede, Berlare, Oudenaarde, Desteldonk, Buggenhout, Mariakerke, Sint-Amandsberg, Grimminge; VB: Overijse, Zichem, Tervuren; WV: De Panne, Nieuw Koerswijk, Houtem, Klerken, Koksijde, Poperinge. **Nederland**: LI: Sint Joost, Berkelaar; NB: Grenspark De Zoom, 's-Hertogenbosch; ZH: Alphen aan de Rijn, Rockanje, Den Haag, NH: Nieuwelandsbos, Zandvoort; ZL: Ouwerk, Cadzand-Bad, Oostburg, Nieuwvliet, Lewedorp, Wolphaartsdijk.

Maandtotalen: mei 1, juni 3, juli 2, september 33, oktober 27, november 1.

Jaartotaal : 67.

19. *Spodoptera exigua* (Hübner) – Florida-uil

Verspreid over een periode van 22 juni t/m 25 oktober werd de Florida-uil twintig keer waargenomen op licht. De allereerste op 22 juni te Tilburg (NB) (Remco Ploeg) en op 25 oktober stopte het met waarnemingen te Gentbrugge, Grimminge en Zeveneken (alle OV).

Vindplaatsen: **België**: OV: Grimminge, Gentbrugge, Zeveneken, Machelen, Nukerke, Nederename; WV: Poperinge. **Nederland**: NB: Tilburg; NH: Beinsdorp, Noordhollands Duinreservaat – De Krim en Bergen Noord, Den Helder.

Maandtotalen: juni 2, juli 7, augustus 6, september 1, oktober 4.

Jaartotaal: 20.

20. *Heliothis armigera* (Hübner) – Katoendaguil

In de maanden mei en juni werden in Nederland op vier schillende plaatsen vier rupsen gevonden. Het eerste imago zat op 9 juli (dood) in de val te Archel (Rens Hendrickx). Vanaf 21 juli was de soort present en een week later begon een praktisch dagelijks ononderbroken reeks. Op het eind van augustus waren er zelfs plaatsen met grotere aantallen op licht, b.v. Zes stuks op 22 augustus te Cadzand-Bad (ZL) en acht stuks op 27 augustus te Ouwerkerk (ZL). Na de eerste dagen van september vielen de meldingen sterk terug. De eerste 10 dagen van oktober ontbrak de soort vrijwel compleet. Daarna kwam er nog een kleine opleving. De laatste werd op 28 oktober gevonden in een lichtval te Merkssem (Guido De Prins)

Maandtotalen: mei 2 rupsen, juni 2 rupsen, juli 16, augustus 176, september 26, oktober 17.

Jaartotaal : 4 rupsen + 235 imago's.

21. *Heliothis peltigera* (Denis & Schiffermüller) – Vlekdaguil

In de eerste helft van juni werd de soort op drie verschillende dagen gezien. De eerste op 5 juni te Zichem (VB) (Marc Herremans). Het duurde vervolgens tot eind juli voordat de volgende meldingen kwamen. Verspreid over de maand augustus werd de soort negen keer gemeld, waaronder een rups te Meijendel (ZH) (Johan van 't Bosch). Daarna was het wachten tot op 8 oktober in Braakman-Noord (ZL) (Peter Geene) en 8 november te

Boxtel (NB) (Peter Olijslagers) voor de laatste exemplaren van dit jaar.

Vindplaatsen: **België**: AN: Edegem; OV: Belzele-Ralingen; VB: Zichem; WV: Nieuwpoort, Sint-Pieters. **Nederland**: NB: Boxtel; OV: Gransbergen; LI: Arcen, Roermond, Sint Joost; ZH: Kwade Hoek, Meijendel; ZL: Middelburg, Braakman Noord, Lewedorp, Oostburg.

Maandtotalen: juni 4, juli 2, augustus 1 rups + 8 imago's, oktober 1, november 1.

Jaartotaal: 1 rups + 16 imago's.

22. *Autographa gamma* (Linnaeus) – Gamma-uil

Een zwak jaar voor deze soort. Afgezien van een dood exemplaar op 13 februari op het strand te Westkapelle (ZL)(Erik Sanders) kwam het eerste imago pas op 3 april op licht te Oost-Souburg (Kees Los). De gamma-uil was in heel april en ook in de eerste helft van mei een zeldzaamheid. Het eerste Belgische exemplaar werd zelfs pas op 23 april gezien te Ertvelde (OV) (Yves Pieters). Op 12 mei begon de ononderbroken reeks waarnemingen. De aantallen namen in juni gestaag toe. Pas in juli werden er soms tientallen per vindplaats gemeld. De koele augustusmaand zorgde voor een snelle terugval. Afgezien van een korte opleving eind augustus namen de meldingen ook in september en oktober verder af. De laatste gamma-uiltjes werden gemeld op 22 november uit Utrecht (UT) (Trees van Antwerpen) en op 9 december het enige exemplaar uit die maand te Assebroek (WV) (Willy Dias).

Maandtotalen: februari 1, april 6, mei 799, juni 1612, juli 5816, augustus 1291, september 957, oktober 203, november 78, december 1.

Jaartotaal : 10.764.

23. *Trichoplusia ni* (Hübner) – Ni-uil

Vorig jaar was er slechts één onzekere waarneming. Dit jaar kwamen er vier meldingen uit België en drie uit Nederland. Op 28 juni zat een imago in de lichtval te Gent (OV) (Dimitry De Wilde). In juli was de soort op de 7de en 16de present en de koele maand augustus zorgde voor waarnemingen op de 14de, 15de en 28ste. De laatste werd gevonden in de lichtval te Kessel-Lo (VB) (Krien Hansen) op 27 september. De waarnemers konden hun vangsten "bewijzen" met duidelijke foto's.

Vindplaatsen: **België**: OV: Gent, Berlare, Schelde-windeke; VB: Kessel-Lo. **Nederland**: DR: Ruinen; NB: Hank; GE : Wageningen.

Maandtotalen: juni 1, juli 2, augustus 3, september 1.

Jaartotaal: 7.

24. *Plutella xylostella* (Linnaeus) – Koolmotje

Na het voor deze soort bijzondere 2016 met ruim 1,5 miljoen exemplaren was het in 2017 een heel gewoon jaar. De eerste koolmotjes kwamen op 16 maart op licht te Wassenaar (ZH). Tot 12 mei werden regelmatig meldingen gedaan. Bijna steeds ging het om enkelingen. Vanaf medio mei werd de soort dagelijks gemeld. Slechts zeldzaam ging het om meerdere exemplaren. Het jaarrecord was op 28 mei te Lewedorp (ZL) met 14 stuks. Dit in schrille tegenstelling tot 2016 met twee keer een half miljoen ! In augustus nam het aantal meldingen af en

september en oktober moet het alweer doen met vele dagen zonder waarnemingen. In november werd de soort nog slechts op zes dagen gezien. De allerlaatste werd gemeld uit Merksem (AN) op 19 december.

Maandtotalen: maart 17, april 10, mei 308, juni 660, juli 742, augustus 180, september 37, oktober 55, november 12, december 1.

Jaartotaal: 2.022.

25. **Nomophila noctuella** (Denis & Schiffermüller) – Luipaardlichtmot

Op 30 maart werd een heel vroege Luipaardlichtmot gevangen op licht te Wassenaar (ZH) (Wouter Bol e.a.) Vanaf 12 mei in Nederland en 17 mei in België werd de soort regelmatig gemeld. Het duurde tot begin juli voordat de soort op steeds meer plekken gezien werd maar nergens met meer dan één of twee stuks per vindplaats. Uitzondering is de provincie Zeeland waar – zeker in de maand augustus – de soort af en toe in aantal (>10) per vindplaats werd gemeld. In september namen de aantallen gestaag weer af. Het laatste exemplaar werd gezien op 4 november te Retie (AN) (Nico Van Loco).

Maandtotalen: maart 1, mei 26, juni 43, juli 105, augustus 419, september 125, oktober 58, november 5.

Jaartotaal: 782.

26. **Udea ferrugalis** (Hübner) – Oranje kruidenmot

Het eerste motje zat op 13 mei in de lichtval te De Panne-De Westhoek (WV) (Diederick D'Hert). Op 3 juni verscheen het beestje op licht te Olloy-sur-Viroin (NA) (Jurgen Dewolf). Vanaf medio juni was de soort op meerdere plaatsen in Nederland en België aanwezig. Eind juli namen de waarnemingen sterk toe. Grotere aantallen per vindplaats waren er op het eind van augustus, voornamelijk in de provincie Zeeland. De meldingen daalden in de tweede helft van september en eerste helft van oktober. Daarna was er weer een toename. Ook in november was de soort duidelijk present. Na 4 december was er op 21 december nog één melding uit Vlaardingen (ZH) (Ben Gaxiola).

Maandtotalen: mei 1, juni 16, juli 22, augustus 316, september 203, oktober 288, november 154, december 3.

Jaartotaal: 1.003.

27. **Palpita vitrealis** (Rossi) – Satijnlichtmot

Voor deze soort van 2017 het beste trekvlinderjaar tot nu toe. Op 17 mei kwam het eerste imago op licht te Koningsbosch (LI) (Henk Swinkels). Ook in juni werd een exemplaar gezien in Den Haag – Westduinpark (ZH). Verspreid over de maand juli werd de soort tien keer gezien. Hieronder ook de eerste Belgische waarneming op 19 juli te Nukerke (OV) (Simon Feys. In augustus namen de meldingen verder toe. September en de eerste helft van oktober is de soort aanmerkelijk zeldzamer. De tweede helft van oktober was echter zeer goed met waarnemingen op ruim 25 verschillende plaatsen. Eind oktober hield het plotseling op met nog een melding op 22 november uit Grimminge (OV) (Axel Neukermans) op licht.

Maandtotalen: mei 1, juni 1, juli 10, augustus 44, september 15, oktober 61, november 1.

Jaartotaal: 132.

28. **Ancylosis oblitella** (Zeller) – Levertvlekmot

Een goed jaar voor deze zeldzame trekvlinder. Op 18 juni kwam de eerste Levertvlekmot op licht te Berkelaar (LI) (Ramon Hulsbosch) Verspreid over de maand juli werd de soort nog zes keer gezien. Ook in augustus was de soort present. Op 31 augustus zelfs vier stuks te Achterhaven (WV) (Joachim Pintens). De laatste werd op 1 september gezien op licht in Grenspark De Zoom / Kalmthoutse Heide (NB) (Guus Dekkers)

Vindplaatsen : **België**: OV: Berlare; WV: Achterhaven, Dudzele, De Panne, Nieuwpoort. **Nederland**: LI: Berkelaar; NH: NH Duinreservaat De Krim en Lange Vlak; Texel – De Sluffer; UT: Nieuwegein; NB: Grenspark De Zoom, Baarle Nassau; ZL: Haamstede, Oostkapelle.

Maandtotalen: juni 1, juli 6, augustus 9, september 1.

Jaartotaal: 17.

29. **Antigastra catalaunalis** Duponchel – Sesammot

Van deze zeer zeldzame trekvlinder werd op 17 oktober zowel te Hank (NB) (Joey Braat) als te Apeldoorn (GE) (H.J. van Woerden) een imago op licht aangetroffen. Dit waren de eerste meldingen sinds 2007.

Fig. 1. De sesammot (*Antigastra catalaunalis*) werd door Henk van Woerden in oktober 2017 op zijn laken aangetroffen in Apeldoorn. Deze zeer zeldzame trekvlinder wordt maar weinig waargenomen en laat nog geen duidelijke voorkeur in het verspreidingsgebied zien. © H. van Woerden.

Résumé

Papillons migrants en Belgique et aux Pays-Bas en 2017

1. **Colias hyale**. A partir du 6 mai à la fin d'octobre 605 observations, la plupart en juillet.
2. **Colias croceus**. Du début avril à mi-novembre 3744 papillons, la plupart en juillet et septembre.
3. **Lampides boeticus**. Deux adventifs en mai et en octobre. En outre, quatre œufs et cinq papillons.
4. **Vanessa atalanta**. Présent dans tous les mois, la plupart en juillet. Total 90 617.
5. **Vanessa cardui**. De la fin de mars au début novembre 15 859 observations, la plupart en juillet.
6. **Danaus plexippus**. Un papillon le 11 mai à Amsterdam.
7. **Rhodometra sacraria**. De fin juin au début novembre, 206 papillons, dont 162 en octobre.
8. **Cyclophora puppillaria**. Seulement en Belgique de fin mai à la fin d'août 7 observations. La plupart aussi cette année de Wondelgem (OV). Aucun des Pays-Bas.
9. **Nycterosea obstipata**. De mi-mai à mi-novembre 63, la plupart en octobre.
10. **Agrius convolvuli**. Une année faible avec seulement 15 chenilles et 51 papillons. La plupart des observations en août.

11. *Acherontia atropos*. Deux papillons à la fin du mois de mai. De début juillet à mi-octobre, huit chenilles et 17 papillons.

12. *Daphnis nerii*. Seulement une chrysalide le 13 mars à Glabbeek (VB).

13. *Hyles licornica*. Un papillon le 28 juillet et un papillon le 5 août. Les deux en Belgique.

14. *Hippotion celerio*. Deux papillons en été, quatre en automne.

15. *Macroglossum stellatarum*. Un papillon mort le 28 janvier. Du début mars à mi-novembre 6435. Un dernier le 19 décembre.

16. *Agrotis ipsilon*. De mi-avril à mi-novembre 2585 papillons. La plupart en août.

17. *Peridroma saucia*. Soudain présent à la fin de mai / début juin. Puis de la fin de juillet à la fin d'octobre. Total 137 ex.

18. *Mythima vitellina*. Quelques ex. fin mai et juin. Présent en septembre et octobre. La plupart dans les provinces côtières.

19. *Spodoptera exigua*. De fin juin à fin octobre 20 ex.

20. *Heliothis armigera*. Quelques chenilles en mai et juin. De mi-juillet à la fin d'octobre, 235 papillons.

21. *Heliothis peltigera*. Quelques-uns début juin. Fin juillet et août: 10 ex. Deux autres en octobre et novembre.

22. *Autographa gamma*. D'avril au début de décembre seulement 10,764 ex. La plupart en juillet.

23. *Trichoplusia ni*. De fin juin à la fin de septembre: 7 papillons.

24. *Plutella xylostella*. De mi-mars à mi-décembre 2022 papillons, la plupart en juin et en juillet.

25. *Nomophila noctuella*. Un total de 782 ex. de fin mars au début novembre, la plupart en août.

26. *Udea ferrugalis*. Quelques-uns jusqu'à la fin de juillet, beaucoup plus entre août et novembre. Total: 1003

27. *Palpita vitrealis*. Une très bonne année. De mi-mai à mi-novembre 132 ex. dont la plupart en octobre.

28. *Ancylosis oblitella*. Du 18 juin au 1er septembre 17 ex.

29. *Antigastra catalaunalis*. Le 17 octobre 2 ex.: un à Hank (NB) et un à Apeldoorn (GE).

12. *Daphnis nerii*. Only one pupa on 13 March in Glabbeek (VB).

13. *Hyles licornica*. One moth on July 28 and another on August 5. Both in Belgium.

14. *Hippotion celerio*. Two moths in summer, four in autumn, both in Belgium and the Netherlands.

15. *Macroglossum stellatarum*. A dead moth on January 28. From the beginning of March to mid-November 6,435. One last specimen on December 19.

16. *Agrotis ipsilon*. From mid-April to mid-November 2,585 moths. Most in August.

17. *Peridroma saucia*. Suddenly present at the end of May / beginning of June. Then from the end of July to the end of October. Total 137 ex.

18. *Mythima vitellina*. A few late May and June. Present in September and October. Most from the coastal provinces.

19. *Spodoptera exigua*. From the end of June to the end of October 20 ex.

20. *Heliothis armigera*. A few caterpillars in May and June. From mid-July to late October 235 moths.

21. *Heliothis peltigera*. A few early June. Late July and August: 10 ex. Two more in October and November.

22. *Autographa gamma*. From April to the beginning of December only 10,764 ex. Most in July.

23. *Trichoplusia ni*. From late June to late September: 7 moths.

24. *Plutella xylostella*. From mid-March to mid-December 2,022 moths. Most in June and July.

25. *Nomophila noctuella*. Total 782 ex. from the end of March to the beginning of November. Most in August.

26. *Udea ferrugalis*. A few until the end of July. Much in August to November. Total: 1,003.

27. *Palpita vitrealis*. A very good year. From mid-May to mid-November: 132 ex. Most in October.

28. *Ancylosis oblitella*. From 18 June to 1 September 17 ex.

29. *Antigastra catalaunalis*. On 17 October 2 ex. One in Hank (NB) and another in Apeldoorn (GE).

Tot slot

Een dankwoord aan alle ruim 100 vaste medewerkers aan het Benelux trekvlinderonderzoek, alle medewerkers aan waarneming.nl, waarnemingen.be, Noctua en Telmee en de tuinvlindertellingen, de heer Jurrien van Deijk voor het doorsturen van de gegevens van Noctua en Telmee, de heren Wouter Vanreusel en Hisko de Vries voor het doorsturen van de exportlijsten van resp. waarnemingen.be en waarneming.nl. Een bijzonder woord van dank aan Tom Sierens, die kritisch meeleeft en meedenkt bij de ontwikkeling van het trekvlinderoverslag.

De vlindergegevens komen via diverse wegen bij de auteurs van dit artikel. Toch willen we een oproep doen aan alle waarnemers om zoveel mogelijk gegevens via de bekende databanken als "waarnemingen.be", "waarneming.nl", "Telmee" of "Noctua" in te voeren. Dat maakt het verwerken van de duizenden gegevens voor ons ook veel sneller en efficiënter. En alle vlinderliefhebbers zijn natuurlijk van harte welkom om zich aan te melden als medewerker aan het trekvlinderonderzoek. U ontvangt dan de benodigde informatie en eventueel een digitale overdruk van dit verslag.

Abridged version

Migrating Lepidoptera in Belgium and the Netherlands in 2017

1. *Colias hyale*. From May 6 to late October: 605 specimens. Most in July.

2. *Colias croceus*. From early April to mid-November 1464 butterflies. Most in July and September.

3. *Lampides boeticus*. Two adventives in May and October. Furthermore, four eggs and five butterflies.

4. *Vanessa atalanta*. Present in all months. Most in July. Total 90,617.

5. *Vanessa cardui*. From the end of March to the beginning of November 15,859 specimens. Most in July.

6. *Danaus plexippus*. One butterfly on May 11 in Amsterdam.

7. *Rhodometra sacraria*. From late June to early November 206 moths, of which 162 in October.

8. *Cyclophora puppillaria*. Only in Belgium from the end of May to the end of August 7 observations. Most also this year from Wondelgem (OV). No reports from the Netherlands.

9. *Nycterosea obstipata*. From mid-May to mid-November 63. Most in October.

10. *Agrilus convolvuli*. A weak year with only 15 caterpillars and 51 butterflies. Most observations in August.

11. *Acherontia atropos*. Two moths at the end of May. From the beginning of July to mid-October eight caterpillars and 17 butterflies.